

ANNI RANNIKKO

Kenenkään ei ole pakko asua kaupungissa – kuvataiteilija Reima Juhani Hirvosen haastattelu

<https://doi.org/10.51807/maaseutututkimus.131148>

Kuvataiteilija Reima Juhani Hirvonen, 59, elää ja työskentelee Pohjois-Karjalan Enossa. Jo lähes kahdenkymmenen vuoden ajan hänen kotinsa on ollut vanhalla maatilalla harjun rinteessä. Hirvonen käsittelee omakohtaisissa töissään muun muassa masennusta, homoutta, kuolemaa, syöpää ja maailman tuhoutumista. Hänen taidettaan määrittää yhtä aikaa arkuus ja raaka avoimuus, intiimiys ja etäännyttävä humoristisuus.

Taiteilija muuttaa maalle

Kun Hirvonen vuonna 2003 valmistui Vapaasta taidekoulusta, hänellä oli vakaa aikomus jäädä Helsinkiin. Hän ei kuitenkaan yrityksistään huolimatta löytänyt sieltä asuntoa ja työhuonetta ja päätyi palaamaan synnyinseudulleen Enoon, mistä oli kymmenen vuotta aiemmin ostanut vanhan maatilatilan. Palaaminen tuntui siltä kuin olisi maitojunaan hypännyt, mutta samalla myös siltä, ettei hän koskaan ollutkaan poissa.

Opiskelutoverit olivat huolissaan Hirvosen tulevaisuudesta kuvataiteilijana paikassa, jossa heidän mielikuvissaan ei ole kollegoita eikä Hirvosen taidetta ymmärtäviä. 2000-luvun alussa ajateltiin, että jos taiteilija haluaa

luoda uraa, on pakko työskennellä pääkaupungissa. ”Joskus säälin helsinkiläisiä siitä, että heidän maailmansa on niin Helsinki-keskeinen. Jos vähänkin lähtee muualle, se on heille maailmanloppu”, Reima Hirvonen miettii.

Jälkikäteen katsottuna epätyypillinen valinta kannatti. Pohjois-Karjalassa Hirvonen pääsi heti kiinni apurahoihin ja näyttelyihin. Hän huomasi, että maalla asumisesta sai eksotiikkapisteitä. ”Se, että etelässä Enon luutiin olevan Lapissa, vain lisäsi eksotiikkaa”, hän nauraa. Toki kaukana gallerioista asuminen tarkoittaa matkustamista, kun näyttelyitä saattaa olla peräjälkeen Helsingissä, Oulussa, Porvoossa ja Brysselissä.

Vaikka näyttelyt vievät usein pois kotoa, on Hirvonen kollegoineen järjestänyt myös Enon kylällä paljon tapahtumia. AvaraLuonto ja Korpifest yhdistävät musiikkia, teatteria ja kuvataiteita. Kymmenen vuotta sitten Suomen taiteellinen metsäteatteri teki näyttelijätaustaisen Hirvosen maatilasta kesän ajaksi näyttämön Vanja-enolle. Useana vuonna Hirvonen järjesti One week gallery -näyttelytapahtuman, johon kuului näyttelyn lisäksi keskustelutilaisuuksia ja performansseja. Idean siihen hän sai erään newyorkilaisen gallerian verkkosivuilta. ”Ymmärsin, että jos haluan olla mukana tuollaisessa, minun on itse järjestettävä se. Ilmapiiiri täällä on aika suopea ja yleisöä on onneksi tullut. Aika moni asia olisi jäänyt tekemättä, jos olisin jäänyt Helsinkiin. Täällä voi toteuttaa rohkeammin ideoitaan”, Hirvonen tuumii.

”Elin Helsingissä ja Tampereella paljon suppeampaa elämää kuin täällä. Ajattelen, että taiteilijana pitää jakaa, mutta kun täällä ei pysty elämään kovin homogeenisessä ryhmässä, pitää miettiä, miten jakaa asioita ja miten voi olla yhdessä muiden kanssa. En usko, että olisin kaupungissa mennyt mukaan mielenterveyskerhoon, syöpäyhdistykseen tai kaivoksia vastustavaan kansalaisliikkeeseen”, Hirvonen kertoo. Häneltä kysytään usein, eikö häntä haittaa, ettei voi spontaanisti mennä elokuviin, konsertteihin tai baareihin. ”Ei haittaa, mutta aina ei tarvitse myöskään mennä metsään rämpimään. Minulle riittää pelkkä ajatus siitä, että metsä on viressä. Kun menee ulos, on puun juurella”, Hirvonen kertoo vastaavansa.

”Oma rauha, luonto ja lähellä oleva metsä on tullut minulle koko ajan tärkeämmäksi. Teoksiin en maaseudun ajattele vaikuttavan, mutta tietenkin se on vaikuttanut minuun ihmisenä ja sitä kautta teoksiin. Tekisikö sitä erilaisia töitä, jos asuisi New Yorkissa? En tiedä. Töideni teemat ja aiheet eivät kuitenkaan liity asuinympäristöni”, hän pohtii.

Reima Juhani Hirvonen. Kuva: Hannele Turunen.

Yksi Hirvosen taiteessa toistuva teema on pelko yksin jäämisestä. ”Kylälähän kaupungeissa mulla oli yksinäisyyden kokemukset paljon syvempiä, kamalampia ja kivuliaampia kuin täällä, missä se yksinäisyys on jotenkin sisäänkirjoitettua. Ainakin minun kohdallani. Se on tavallaan helpompi hyväksyä. Se tuntuu enemmän omalta valinnalta.”

Pienen elämän puolestapuhuja

Reima Hirvonen korostaa, ettei ole mikään kotiseutuihminen, joka ajattelee Enon olevan kaikille oikea paikka – ei edes hänelle itselleen. ”En ole ikinä kotiutunut minnekään, en edes tänne. Minulle koti on pakattu reppu nurkassa, ehkä tämä maisema ja ilmapiiri. Itä-Suomen köyhällä seudulla on helppo olla, kun itsekin on niin röttelö”, hän pohtii. Hirvonen kuitenkin puhuu mielellään maallemuuton puolesta. Hän ajattelee, että maaseudulla asuminen mahdollistaa vähän pienemmän elämän elämisen

ja on siksi hyvä vaihtoehto, jos haluaa elää ekologisesti, suorittamatta ja pienillä tuloilla. Hänen mukaansa se luo tilaa myös taiteen tekemiselle.

”Kyllä minä kaikille suosittelen, että muuttakaa pois kaupungista. Maalla asuminen ja siihen liittyvä käytännön asioiden hoitaminen, kuten talon lämmitys ja veden kantaminen, on rauhoittanut minua. Olen huomannut, että kyllähän ihminen voi elää näinkin eikä tarvitse koko ajan olla suorittamassa, että tulisi hyväksytyksi. Minusta on kurjaa, että ihmiset tekevät työtä, maksavat isoa vuokraa ja heille jää vain muutama satanen käteen. Tunnen paljon lahjakkaita ihmisiä, jotka voisivat tehdä mitä vain, jos heille annettaisiin se vapaus, jonka minä olen täällä saanut. Ei kenenkään ole pakko asua kaupungissa. Olen surullinen niiden puolesta, jotka luulevat, että on, mutta ymmärrän, että maalle muuttaminen on elämäntapavalinta, jota ei voi kaikille suositella. Jos pitää siitä, että on lämpimät lattiat ja vesi tulee ja menee, ei kannata hypätä tällaiseen elämään. Ei siinä ole mitään romanttista. Kyllä minua aika usein vituttaakin”, hän nauraa.

Reima Juhani Hirvonen: war is unholy, 4 x alushousu. Kuva: Viljami Roivas.

Reima Juhani Hirvonen: faggot-omakuva. Kuva: Viljami Roivas.

Hirvonen ymmärtää niitä, jotka ovat lähteneet maalta kaupunkiin opintojen ja elämän perässä. Hän itsekin lähti aikoinaan Tampereelle ja Helsinkiin opiskelemaan ja töihin. ”Lapsena mulla oli salainen haave, että perheeni muuttaisi Helsinkiin. Kaipasin kaupungin valoihin. Kun sitten muutin kaupunkiin, ei se auttanut kaihoon”, hän muistelee. Hän näkee, että lähteminen oli hyväksi. Palattuaan hän katsoi kotiseutuaan uusin, arvostavin silmin.

Vanha ja yksinäinen homo maaseudulla

Yksi Reima Hirvosen taiteessa läpi koko uran säilynyt teema on homous. Hän pohtii yhä, miksi homous näyttäytyy sellaisena kuin se näyttäytyy. Hän on asunut erimittaisia jaksoja Berliinissä ja näkee homouden suu-remmissä kaupungeissa eräänlaisena omana heimona, joka luo turvaa ympärille. Siellä siihen kuuluvat tietyt käyttäytymismallit ja -koodit. ”Tiedän, etten ole ainut homo tässä kylässä”, hän naurahtaa. ”Mutta joskus heikkona hetkenä, kun liikkuu kylällä yksin, tulee sellainen pelonsekainen olo. En minä väkivaltaa pelkää, vaan ehkä enemmän homoteltua tai huutelua. Ei se ole kivaa. Siihen kuitenkin törmää kaikkialla, mutta ei täällä Enossa ole hirveästi ollut.”

Hirvonen kertoo, että hänellä on ollut poikaystäviä, jotka ovat muuttaneet pois maalta homoutensa takia. Tämä ilmiö näkyy myös tutkimuksessa. Hirvonen ei tunnista omasta elämästään, että hänet olisi ajanut kaupunkiin homous. ”En lähtenyt siksi, että täällä olisi ollut niin ahdas elämä, vaan opintojen ja parisuhteen takia. Kyllä varmaan olisi helpompaa asua homona jossain suurkaupungissa kuin olla homo Enossa, vaikka ei minulla mitään ongelmia ole täällä. Täällä homous on ehkä sitä yksinäisyyden tunnetta”, hän summaa. Viime vuosina homouden käsitteeseen onkin liittynyt myös vanhuuteen, haluttavuuteen ja yksinäisyyteen liittyvää pohdintaa.

Hän ajattelee, että taitelijalle sallitaan enemmän kuin muille. ”Tämä ammatti on varmaan ollut eräänlainen suojakilpi, kun taiteliijoista ajatellaan, että he ovat niin erikoisia. Minua pidetään automaattisesti vähän vaikeasti lähestyttävänä, ja siinä sivussa menee se homouskin.”

Hirvonen joutuu miettimään myös taiteessaan sitä, miten paljon homoutta heterokatse kestää. Sama pohdinta koskee myös muita taiteen teemoja. ”Olen tehnyt nyt sellaisia töitä, että joudun miettimään, mitä niistä voin

laittaa esille. En ehkä suojellakseni itseäni vaan galleristeja. Olen ruotunut ja piiskannut itseäni, käynyt läpi sairautta, menetyksiä ja kuolemaa, tehnyt niistä teoksia. Sellaisia teoksia, että joskus mietin, että en voi niitä missään esitellä. Mutta silloin, kun niitä tekee, miettii, että olisipa kiva laittaa nämä esille, ja suunnittelee jo, että miltä ne näyttäisivät missäkin tilassa. Seuraavaksi mietin, etten voi edes kuolla näiden teosten takia, kun kuka näitä haluaa,” hän nauraa.

Reima Hirvonen ei kuitenkaan halua tehdä töitä pöytälaatikkoon. Seuraavat näyttelyt ovat edessä heti kesän kynnyksellä.